

WSPOMNIENIE

Profesor Gościmierz Tadeusz Geras (ur. 15.03.1932 – zm. 10.02.2016) był wieloletnim pracownikiem Instytutu Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego, w latach 1981-1987, natomiast Kierownikiem Zakładu Psychofizjologii i Psychologii Eksperymentalnej, w latach 1990-1997. Słynął z niekonwencjonalnych metod dydaktycznych oraz sposobu przeprowadzania badań naukowych, który wpisał się w pamięć każdego, kto miał przyjemność być jego studentem, czy współpracownikiem.

Profesor Gościmierz Geras był z wykształcenia psychologiem i elektrykiem, ale studiował także fizykę i medycynę. Wykształcenie Pana Profesora znalazło odzwierciedlenie w problematyce podejmowanych przez niego badań elektroskórnych. Zagadnienia te interesowały go od czasu studiów, a pierwszy artykuł poświęcony badaniom elektroskórnym opublikował w roku 1962. Profesor Geras został dobrze przygotowany do działalności naukowej, jednym z jego mistrzów był prof. dr hab. Mieczysław Kreutz, pod którego kierunkiem studiował i pisał pracę magisterską na Uniwersytecie Warszawskim. Również prof. dr hab. Antoni Kępiński należał do grona Mistrzów Profesora Gerasa, pod którego wpływem upewnił się w obranej problematyce naukowej, kontynuując od czasu pracy magisterskiej badania elektroskórne i podobnie jak prof. Kępiński decydując się w latach 60-tych na temat pracy habilitacyjnej z zakresu pomiarów elektroskórnych.

Staża zagraniczne odbywał m.in. w Centre National de la Recherche Scientifique u prof. dr S. Pacaud oraz u prof. dr. V. Blocha w Paryżu, w Moskwie u prof. dr Łurii, w Leningradzie u prof. dr Miasiszczewa. Przebywał także na stażach w Rzymie, Berlinie i Bratysławie. Natomiast w latach 80-tych XX w. na zaproszenie strony niemieckiej, dwukrotnie miał wykłady dotyczące diagnostyki elektroskórnej dla psychologów i lekarzy w Nervenklirik w Rostoku.

W roku 1985 opublikował pierwszy w języku polskim podręcznik na temat elektrodermometrii zatytułowany „*Elektrodermometria w psychologii i medycynie*” uzyskując z tej dziedziny habilitację. Jak napisał w swojej opinii o Profesorze w 1993 roku prof. dr hab. Tadeusz Gałkowski: „gdyby nie aresztowanie, skazanie Go na karę sześciu i pół roku więzienia, wieloletnia dyskryminacja połączona z paszkwilancką

„nagonką” prasową, doc. dr hab. G. Geras uzyskałby habilitację nie w roku 1988 ale w roku 1969, a dzisiaj od dawna byłby już profesorem tytularnym”.

Badania naukowe Pana Profesora Gerasa mają charakter interdyscyplinarny. Zajmował się także problematyką psychologii medycznej, psychofarmakologii, a od lat siedemdziesiątych, również psychologią penitencjarną. Pobyt Profesora Gerasa w więzieniu przyczynił się do podjęcia psychologicznej analizy twórczości Aleksandra Solżenicyna. W roku 1993 prof. Geras opublikował tekst pod tytułem „Refleksje Psychologiczne Solżenicyna w Archipelagu Gułag”, w którym w dyskusji naukowej poddał obserwacje psychologiczne i przemyślenia związane z analizą zachowań ludzkich w systemie obozów i więzień sowieckich. Ponadto wskazał, że Solżenicyn w czasie swojego uwięzienia stosował metodę intencji paradoksalnej, dochodząc do tego niezależnie od Frankla i Kępińskiego.

W roku 1963 odkrył związek między cechami powidoku i cechami elektrokardiogramu w zaburzeniach czynności tarczycy, co zostało pozytywnie ocenione przez XVII Międzynarodowy Kongres Psychologii w Waszyngtonie, gdzie badania zostały przedstawione. W roku 1985 opublikował opracowaną przez siebie nową metodykę obiektywnego wykrywania stopnia utraty poczucia światła u ociemniałych. W 1986 r., na Międzynarodowym Sympozjum Psychofarmakologii w Bratysławie, zreferował badania dotyczące wykrycia normalizującego działania ekstraktu korzenia żeń-szeń na całodobową rytmikę rezystancji elektrycznej skóry.

Od najmłodszych lat prowadził działalność polityczną, co wiązało się z wartościami jakie wyniósł z rodzinnego domu. Wychowany w duchu niepodległościowym kontynuował tradycje zaszczerpione przez ojca, Tadeusza Leonarda Gerasa, który był członkiem Związku Walki Czynnej i Związku Strzeleckiego, legionistą, działaczem Polskiej Organizacji Wojskowej, powstańcem wielkopolskim, oficerem sł. st. piech. Wojska Polskiego, kapitan odznaczony m.in. Orderem Odrodzenia Polski V kl., Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Walecznych, Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym, Odznaką Grunwaldzką. Brat matki Romuald Ganowicz był kawalerem Orderu Virtuti Militari za bohaterską szarżę ułańską w wojnie bolszewickiej w 1920 r.

Prof. Geras był kolporterem Biuletynu Informacyjnego KG AK Nowym Targu, natomiast w latach 1948-1949, członkiem podziemnej organizacji niepodległościowej.

W roku 1956 był jednym z współorganizatorów opozycyjnego Związku Młodzieży Demokratycznej i został wybrany do Zarządu Głównego, jako student psychologii. Jego dynamiczna międzynarodowa kariera naukowa została gwałtownie przerwana w roku 1967 w wyniku aresztowania. Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku, ogłoszonym w dniu 20.01.1968 roku został skazany na sześć i pół roku pozbawienia wolności za podpisanie propozycji powołania w Paryżu Rady Jedności Europy Wschodniej oraz za posiadanie literatury emigracyjnej (m.in. za materiały o Katyniu, „Kulturę” paryską, pakt Ribentropp-Mołotow). Karę pozbawienia wolności odbywał w systemie zaostrego rygoru w więzieniach w: Gdańsku, Sztumie, Barczewie i Potulicach. Wypada wspomnieć, iż Profesor bardzo wyraźnie podkreślał, że w każdym więzieniu kilka procent funkcjonariuszy wykazuje ludzki stosunek do osadzonych. Osobiście podkreślał, iż takich spotkał w Sztumie i Potulicach – w Sztumie byli to por. Kaczmarek i Dragacz a w Potulicach Marian Stolzman, kierownik magazynu i Płowaś, kierownik piekarni.

Został zwolniony z więzienia w dniu 16.02.1970 r. w związku z amnestią z 1969, na mocy której obniżono mu karę do 4 lat oraz w konsekwencji uchylecia Małego Kodeksu Karnego z 1946. Nie mniej jednak, represje wobec niego były nadal stosowane, m.in. utrudniano mu kontynuowanie kariery naukowej (1968 został dyscyplinarnie zwolniony z pracy w WSP w Gdańsku), pozbawiono go prawa wykładania w Szkołach Wyższych (aż do jesieni 1980, gdy został zatrudniony w pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, a od 1981 na Uniwersytecie Gdańskim), do 1980 uniemożliwiano przeprowadzenie przewodu habilitacyjnego oraz objęto zakazem publikacji, ponadto prowadzono stałą inwigilację jego działań (częste zatrzymania oraz rewizje), a w sierpniu 1980 doprowadzono do bezprawnego zwolnienia go z pracy (podczas urlopu) w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Gdańsku. Do roku 1980, do powstania „Solidarności”, Wydziały Nauki Komitetów Wojewódzkich PZPR zabraniały mu pracy na wyższych uczelniach w całej Polsce. W roku 1981 jego dokumenty sądowe analizował wraz z prawnikami z Uniwersytetu Gdańskiego Lech Kaczyński, który podkreślił, iż wyrok jaki otrzymał Profesor, należał do najwyższych w sprawach politycznych w okresie od 1956 do 1981 r.

Uniewinniony został w roku 1991 przez Sąd Najwyższy RP.

11 listopada 2007 r., w dniu Narodowego Święta Niepodległości, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński, podczas uroczystości w Pałacu

Prezydenckim, odznaczył Profesora Gerasa Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, za działalność na rzecz przemian demokratycznych, za osiągnięcia w podejmowanej z pożytkiem dla kraju pracy zawodowej i działalności społecznej. Przez ten akt, zyskały oficjalne uznanie działania Profesora podejmowane dla budowania Polski wolnej i demokratycznej, za którą złożył ofiarę z własnej wolności.

Profesor Gościmierz Geras był członkiem honorowym Niepodległościowego Związku Żołnierzy AK, członkiem zarządu okręgu warszawskiego Narodowego Towarzystwa Oświatowego, członkiem Zarządu Głównego Patronackiego Stowarzyszenia Penitencjarnego w Warszawie.

Cześć Jego pamięci.

Opracowała: prof. zw. dr hab. Beata Pastwa-Wojciechowska